TA'LIM FIDOYILARI
GUVOHNOMA № 1170
ISSN:2181-2160
SJIFACTOR: 4.27 RESEARCHBIB(I.F): 6.2 U.I.F: 6.8
WWW.REANDPUB.UZ

Karlsbadcha strukturaning kelib chiqish tarixi (1898-1925-yillar)

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti
aniq-tabiiy fanlar va jismoniy madaniyat fakulteti
sport faoliyati (shaxmat) ta'lim yunalishi
1-bosqich talabasi Umirov Uchqun Eshtemirovich

Annotatsiya:Uz

Maqolada Karlsbadcha strukturaning kelib chiqish tarixi va undagi g'oyalarning kashf etilishi haqida xorijiy tillardagi tarixiy ma'lumotlar jamlandi va undagi maqsadlarni ochib berish zamonaviy kompyuter tahlillari orqali amalga oshirildi.

Annotation:Eng

The article summarizes historical information in foreign languages about the history of the emergence of the Carlsbad structure and the discovery of ideas in it, and the disclosure of its purpose is carried out through modern computer analysiss.

Аннотатция:РУ

В статье обобщены исторические сведения на иностранных языках об истории возникновения карлсбадского структуры и открытия в нем идей, а раскрытие его предназначения осуществляется посредством современного компьютерного анализа.

Kalit so'zar: karlsbad, debyut, varyant, reja, piyodalar strukturasi, nazariya, partiya, masterlar, hujum, himoya, amaliyot, pozitsiya.

1890-1925-yillarda ko'p qullanilgan debyut varyantlaridan ya'ni rad qilingan farzin gambiti, qabul qilingan farzin gambiti, Pilsberi hujumi kabi varyantlar 1890-1925-yillarda

TA'LIM FIDOYILARI
GUVOHNOMA № 1170
ISSN:2181-2160
SJIFACTOR: 4.27 RESEARCHBIB(I.F): 6.2 U.I.F: 6.8
WWW.REANDPUB.UZ

ko'p qullanilgan va ko'p nazariyotchi masterlar tomonidan o'rganilgan varyantlar edi.O'sha davr malakali masterlari yangilik izlashga kirishdilar va 1923-yilda Chexiyaning Karlsbad shaxri (hozirgi nomi-Karlovy vary)da o'tkazilgan xalqaro turnirda rad qilingan farzin gambitining almashish varyantidan birinchi bor (1-rasm)dagidek piyodalar strukturasi yuzaga keladi. Keyinchalik 1923-2000-yillar davomida bu struktura bo'yicha nazariyotchi masterlar ko'plab asarlar yozadi. Yildan yilga yangiliklar hujum va qarshi hujum rejalari ishlab chiqariladi.

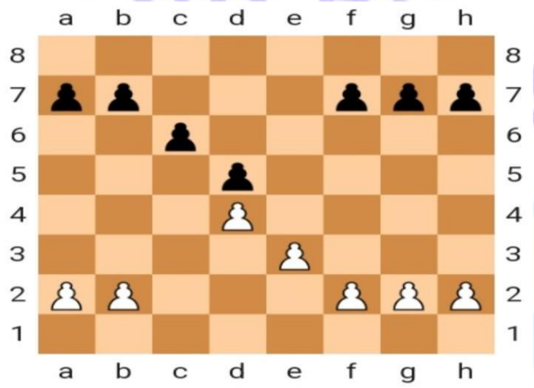

(1-rasm) Karlsbadcha piyodalar strukturasi.

Nega aynan Karlsbadcha struktura? Bu struktura amaliyotda 1-marta 1898-yil *Nyu-Yorkda* **Pilsberi-Shovalter** partiyasida vujudga kelgan.

Harry Pilsberi (USA) vs Showalter Jackson (USA)

Nyu-York xalqaro turniri

USA 1898-yil.

1 d4-d5 2 c4-e6 3 kc3-kf6 4 cg5-ce7 5 e3-kbd7 6 kf3-0-0 7 cd-ed 8 cd3-c6 9 фc2-лe8 10 0-0-kf8 11 ke5?! Shu yergacha XIX asr masterlari xuddi zamonaviy uyinlardagidek yurishlarni amalga oshirishdi 11-yurishdagi ke5 yurishiga hali erta ekanligi va undan boshqa bu pozitsiyada 10 dan ziyod rejali yurishlar borligi keying yillarda isbotlab berildi jumladan; 11 a3,11 ka4, 11 лab1, 11 лac1!?, 11 лae1, 11 kd2, 11 cf6, 11 cf4, 11 ch4, 11 h3 **11…-kg4 12 ce7-фe7 13 kg4-cg4 14 лae1?!** Bu yurishning o'rniga f3 va e4 rejasini amalga oshirish yaxshiroq bular edi **14… -фf6 15 a4-лe7 16 b4!-лae8 17 b5!-фg5 18 f4?!** 18 ke2 yuli bilan f4 xonasiga otni joylashtirish yaxshiroq edi. **18…-фf6 19 фd2-cf5 20 a5-фg6 21 cf5-фf5 22 a6-cb 23 kb5-фd7 24 ab-a6 25 kc3-фb7 26 лb1-фc6 27 лfc1-фd6 28 kd1!-kg6.** partiya 52-yurishga kelib oqlarning g'alabasi bilan yakunlangan va tarixga birinchi rasmiy turnirlarda karlsbadcha struktura yuzaga kelgan partiya sifatida kiritilgan.Albatta bu tuzilish nazariyaga Pilsberi nomi bilan kirishi kerak edi lekin 2 ta sabab tufayli nazariyaga Karlsbad nomi bilan kirgan**.**

TA'LIM FIDOYILARI
GUVOHNOMA № 1170
ISSN:2181-2160
SJIFACTOR: 4.27 RESEARCHBIB(I.F): 6.2 U.I.F: 6.8
WWW.REANDPUB.UZ

1 "o'zi o'ziga qarshi" Pilsberi g'oyasida 7 cd yurishi tufayli undan oldinroq 6 kf3-фа5 yurishi bilan Kembrij-Springs varyantining Pilsberi hujumiga o'tish mumkin edi bu vaziyatda bittasidan voz kechishga tug'ri kelib qolindi**.**

2 tajribalar tufayli XX asrning boshida Shvetsariyalik master Genneberger 7 лc1-a6 g'oyasi bilan 8 cd3 ga 8…-dc 9 cc4-b5 va cb7 keyin c5 rejalarini amalga oshirib Pilsberi g'oyasi sayoz ekanligini kursatdi.1923-yil Karlsbad turnirida esa va nihoyat 6 cd yuli bilan yangi g'oyalar amalga oshirish mumkin bulgan yunalish ochilgandek va Pilsberi g'oyasi yaxshilangandek buldi.Shu turnirdan sung bu struktura Pilsberi strukturasi emas Karlsbadcha struktura deb nomlandi.

Seitz Jakob Adolf (Shvetsariya) vs Alexin Aleksander (Fransiya)

Karlsbad xalqaro turneri

Chexaslavakiya respulikasi Karslbad Shahri 07.28.1923.-08.20.1923.

1 d4-d5 2 c4-e6 3 Kc3-Kf6 4 Cg5-c6 5 e3-Kbd7 6 cd ed

(2-rasm)

Seitz Jakob Adolf (Shvetsariya) vs Alexin Aleksander (Fransiya)

Karlsbad xalqaro turneri

Chexaslavakiya respulikasi Karslbad Shahri 07.28.1923- 08.20.1923.

7 Kf3-Фa5 8 kd2-cb4 9 фc2-0-0 10 cd3-лe8 11 0-0-ce7 12 лfe1-kf8 13 h3-ce6 14 a3?(f4!) oq donalarda uynayotgan Shvetsariyalik master 14-yurishda a3 piyodasini surish orqali raqibiga sur'at yutqazadi va raqibiga hujum qilishi uchun birinchi imkoniyatni berib

TA'LIM FIDOYILARI
GUVOHNOMA № 1170
ISSN:2181-2160
SJIFACTOR: 4.27 RESEARCHBIB(I.F): 6.2 U.I.F: 6.8
WWW.REANDPUB.UZ

quyadi.Bu yurishning o'rniga 14 f4 yuli bilan d2 dagi otni e5 xonasiga mustahkam joylashtirish uchun sharoit taxlagani ma'qulroq edi.**14… -фс7 15 ke2-kh5 16 ce7-ле7 17 kf3-kg6 18 cf5-лае8 19 kg5?**(cd3!) oqlarning fili bu vaziyatda qoralarning filiga nisbatan yaxshiroq edi avval 19-cd3 qaytib keyin kg5 yuli bilan otga filni almashtirish tug'riroq bular edi. Shvetsariyalik master metilshpilda tipik xatolarga yul quymoqda buning oqibatida uni 4-jahon chempioni partiyada jazolaydi. **19…-cf5 20 фf5-kf6 21 лас1??**(kf3!) bu yurishdan keyin oqlarning farzini raqib qarorgohida bir o'zi raqib spohlari qurshovida qolib ketadi Alexin Farzinning chekinishi mumkin bulgan yagona b1-h7 dioganalini va f vertikalini yopish uchun ajoyib yurishlar ketma-ketligidan iborat taktik rejani amalga oshiradi. **21…-h6! 22 kf3-ле4!! 23 h4-kh4 24 kh4-лн4 25 kf4-ke4?**(фе7!) **26 g3-g6 27 kd5?**(kg6!)**-фd6 28 фf3-лh5 29 kf4-лf5 30 ле2-фd7 31 фh1-kph7 32 лес2-g5 33 kd3?**(kh5?!)**-kg3! 34 fg-ле3 0-1**

Marshall Frank James (USA) va Bogolyubov Efim (Ger)

Nyu-York Xalqaro turneri

USA Nyu-York shahri 16.03.1924-19.04.1924.

1 d4-kf6 2 kf3-e6 3 cg5- d5 4 e3-kbd7 5 c4-c6 6 cd-ed 7 kc3-фа5 8 cd3-ke4 9 фc2-kg5 10 kg5-h6 11 kf3-ce7 12 0-0-0-0 13 a3-фd8 14 лае1-a5 15 фе2-kf6 16 ke5-cd6 17 f4 bu partiyada Marshall karlsbadcha strukturaning tipik mittelshpil rejalaridan biri bulgan otni e5 xonasiga joylashtirib uni d4,e3,f4 piyodalar halqasi bilan mustahkamladi.Bu g'oya keyingi yillarda Jahon chempionlari va o'z davrining yetuk masterlari repirtuarlarida yanada sayqallangan holatda o'chraydi.

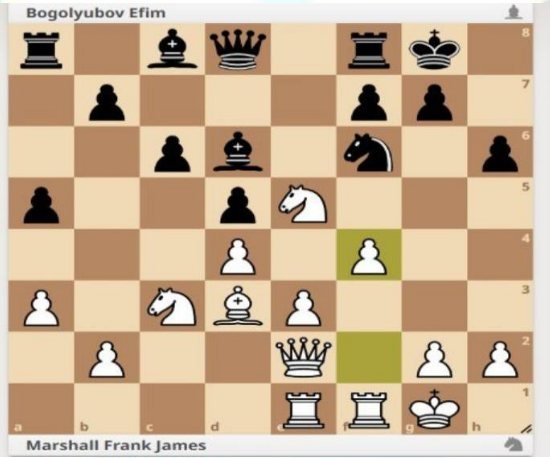

(3-rasm)

Marshall Frank James (USA) vs Bogolyubov Efim (Ger)

Nyu-York Xalqaro turneri

USA Nyu-York shahri 16.03.1924-19.04.1924.

17…-c5 18 cb1-cd7 19 фc2-cc6 20 dc?!(e4!) Marshall bu vaziyatda noaniq yurishni amalga oshirdi 20-yurishda dc ning o'rniga (21 e4-cd 22 ed-dc 23 dc-bc 24 kg4 +-) davom ettirilganda partiya natijasi tezroq ma'lum bular edi. 20…**-cc5 21 kph1-лe8 22 e4-cd4?**(de!) qoralarning vaziyati havas qilarlik emas Cd4 yurishi esa yanada vaziyatni oqlar tomonga o'tishiga sabab bo'ldi.O'z davrining malakali masteri Marshall yosh master Bogolyubovni bu xatolaridan partiyada unumli foydalandi. **23 kc6-bc 24 e5-kg4 25 фh7+-kpf8 26 g3-фb6 27 cf5-kf2+ 28 лf2-cf2 29 фh8+-kpe7 30 фg7-kpd8 31 фf6+-лe7 32 e6-cd4 33 ef-cf6 34 f8ф+-kpc7 35 лe7+-ce7 36 фa8- kpd6 37 фh8-фd8 38 фe5+- kpc5 39 ka4+-kpc4 40 фc3+-kpb5 41 cd3+ 1-0**

Mueller Hansgeorg (Ger) vs Shmett Ludwek (Ger)

Germaniya 1925-yil

Bu partiyada zamonamizda ko'p qulaniladigan karlsbad strukturasining farzin qanotidan ozchilik piyodalar bilan hujum qilish g'oyasining ilk partiyalaridan biri bulgan desak buladi.G'oyaning maqsadi shundan iboratki a va b piyodalari bilan oqlar tomonidan qoralarning c6 xonasida zaiflik yaratib olishadi.

1 d4-kf6 2 c4-e6 3 kc3-d5 4 cg5-c6 5 e3-kbd7 6 kf3-фa5 7 cd-ed 8 cd3-cd6 9 0-0-0-0 10 a3-лe8 11 b4-фd8 12 фb3-kf8 13 лfc1

(4-rasm)

Hansgeorg Mueller (Ger) vs Shmett Ludwek (Ger)

Germaniya 1925-yil

Mana oqlar o'z rejasini amalga oshirish uchun shoh qanotidagi ruxini c vertikaliga olib o'tdi endigi maqsadi esa c3 dagi otini c5 xonasiga olib o'tish va undan so'ng a4,b5,bc yuli bilan c6 xonasida zaiflik yaratishdan iboratdir. **13…-cg4 14 ch4-ke6 15 фc2-h6?**(cf3!) (15…-cf3! 16 ch7+?-kph8 17 gf-g5!)) **16 ke5-g5 17 cg3-kg7 18 ch7+-kh7(+1.13)** agar oqlarning fili o'rilmasa (18 …-kpf8 19 b5!-лc8 20 bc-bc 21 ka4 (+2.48)) yuli bilan partiya davom etgan bular edi. **19 kg4-лe6 20 cd6-фd6 21**

TA'LIM FIDOYILARI
GUVOHNOMA № 1170
ISSN:2181-2160
SJIFACTOR: 4.27 RESEARCHBIB(I.F): 6.2 U.I.F: 6.8
WWW.REANDPUB.UZ

ka4-лае8 22 kc5-л6е7 23 a4-h5 24 ke5-kf8 25 b5-f6 26 kd3-лс7 27 bc-фс6 28 фb3-лd8 29 ke6 1-0

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Дроздов М., Каленов А., Черныш М Таинственный Карлсбад:Серия "Пешечные структуры" —М..: ООО "СК "Гардэ" 2000.—128 с.; ил— Современные шахматы.
2. Теория и практика шахматной игры.Под ред.Я.Б.Эстрина.—М.: Высшая школа, 1984.
3. Umirov Uchqun Eshtemirovich. (2022). SHAXMATNI O'RGANISHDAGI 8 TA XATO. Uzbek Scholar Journal, 9, 134–141. Retrieved from https://uzbekscholar.com/index.php/uzs/article/view/283
4. Петросян Т. Стратегия надежности.—М.:ФиС, 1985
5. Umirov Uchqun Eshtemirovich (2022) Shaxmatni o'rganishdagi debyutning ahamiyati."Innovation: The Journal of Social Sciences and Researches" journal

http://journal-researchs.com/maqolalar/c3d2be49a2026c9197883db5699d618532-36.pdf

Foydalanilgan saytlar:

1. https://lichess.org/video?tags=middlegame/pawn+structure
2. https://www.chess.com/terms/carlsbad-pawn-structure-chess
3. https://lichess.org/study/QaCKQyJ7/a3ViSHtB
4. Pawn Structures, their plans and ideas: Carlsbad Structure (White) https://lichess.org/@/DrBoomkestien